

28 / Z RAPORU

MURAT
YÜLEK

Yapay zekanın getirilerini kim toplayacak?

Yapay zeka bazıları tarafından sanayi devrimi gibi bir devrim olarak görülüyor. 1990'lı yıllardaki "internet/dot.com patlaması" da öyle görülüyordu. Dot.com patlaması gerçekten 2000 yılında gerçekleşti: 1993 ile 2000 yılları arasında tam üç katına çıkan New York borsası 2000 yılı Mayıs ayına gelindiğinde çöktü.

ABD gibi olgunlaşmış sayılan bir ekonomide borsa endeksinin bu denli hızlı yükselmesi yatırımcıların geleceğe dönük çok farklı bir iktisadi bir devrimin (müsbet bir kırılmanın) olacağına kesin inançlarıyla açıklanabilirdi. Bu içi boş inanç patlayınca borsa çöktü; ardından da finansal çöküşü engellemeye çalışan ABD Merkez Bankasının piyasaları likiditeye boğmasıyla Amerikan yatırımcısı bu kez emlak sektörüne döndü. Bu da faizlerin sıfırlanmasıyla 2008 finansal krizini beraberinde getirdi.

Dolayısıyla yapay zekanın yeni bir sanayi devrimine yol açan bir devrim olup olmadığından daha önemlisi buna ne kadar insanın kesin inançla bağlı olacağı. Yapay zeka, daha çok bir slogan olarak icat edilen "Endüstri 4.0" gibi sansasyonel yanı ağır basan bir moda mı yoksa bizlere gerçekten güçlü vaatleri var mı?

Yapay zekanın yeni sanayi devrimi olduğuna inanmaların önemli argümanları var. Yapay zeka, çalışanların sayısını fiilen katlıyor ve etkinliğini (niteliğini artırıcı) artırıyor. Böylece, üretim girdileri artınca üretimde (gayrisafi yurtiçi hasıla) çok büyük oranlı artışlar olacak. Bu artış uzun süreli bir büyüme dönemini doğurabileceği gibi hızlı bir şekilde GSYH'yi "katlayabilir" de. Yani, verimlilikte çok yüksek seviyeli artışlar olabilir.

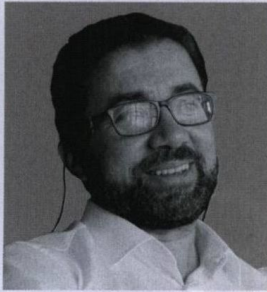
Tüm bunlar şu anda spekülasyon seviyesinde. Zira, The Economist'in hatırlattığı gibi, Microsoft ve Nvidia gibi öncüler dışındaki Amerikan şirketleri yapay zekaya yeterince yatırım yapmıyor. Bu durum, 1990'lı yıllardaki durumu hatırlatıyor; gözlemcilerin "kesin inançla" bağlı olduğu bilgi devrimine inanmakta şirketler şüpheli davranmış ve bilgi işlem teknolojilerine beklenen yüksek yatırımları yapmamıştı. Son yıllarda da Japonya hariç gelişmiş ülkelerde yatırım fiziki yatırım temayülü giderek düşüyor. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde yatırım harcamaları reel olarak yüzde 4 oranında düşüşte (Goldman Sachs Capex Tracker, The Economist). Zayıflayan yatırım isteğinden en büyük payı alanlardan birisi de bilgi işlem ürünleri (yazılım ve donanım). Bu isteksizlikte büyük fikir ve buluşların hızının düşmesi ve/veya mevcut bilgi işlem

yatırımlarının faydalı ömürlerinin uzaması rol oynamış olabilir.

Buna karşılık, yapay zekanın vaatleri sadece ekonomik alanı kapsamıyor. Yapay zekanın edebiyattan yemek pişirmeye kadar uzanan kullanımlarına yakın zamanda savaş da eklendi. Time dergisine göre, Palantir isimli bir Amerikan şirketi, Rusya ile Ukrayna arasındaki savaşta özellikle kritik Rus hedeflerinin belirlenmesinde Ukrayna hükümetine destek sağlıyor. Ukrayna'daki faaliyetleri muhtemelen ABD hükümeti tarafından finanse edilen Palantir'e Ukrayna hükümeti herhangi bir ücret ödemiyor. Time dergisine göre, Amerikan gizli servis örgütü CIA diğer kritik teknolojilerle birlikte yapay zekada yatırım yaparak bu alanlarda kendisine bağlı yeni şirketler oluşturuyor.

Savaşa dünyanın en yüksek harcamasını yapan Amerika Birleşik Devletleri'nin eski Genel Kurmay Başkanı Mark Milley'e göre yapay zeka, savaş teknolojisinin tarihin en önemli kırılımını sağlayacak. Bu yüzden, ABD yapay zekaya devlet seviyesinde de yatırım yapıyor. Yani Amerika'da devlet özel sektörün yatırım eksikliğini bir ölçüde de olsa tazmin ediyor. Amerika Birleşik Devletleri'nde silah (özellikle havacılık ve elektronik) ve uzay sanayinin gelişimini sağladı. University College London'dan Dr Mariana Mazzucato'ya göre, ABD'de devlet, Siri'den internete, kritik teknolojilerin gelişimine fon sağlayarak gelişmesinde önemli rol oynamıştı. Mazzucato'nun The Entrepreneurial State ve benim de How Nations Succeed: Manufacturing, International Trade, Industrial Policies and Economic Development kitaplarındaki vaka analizleri değişik ülkelerde devletin sanayi ve teknolojinin gelişimine yaptığı katkıyı gösteriyor.

Aktif devlet ve öncü şirketleri sebebiyle, yapay zekadan umut edilen ekonomik (ve askeri) faydaların büyük kısmının Amerika Birleşik Devletleri'ne akacağı görülüyor. Eğer umut edilen faydalar gerçekleşirse de, diğer ülkeler bu gerçeğe uyanana kadar yapay zeka araştırmalarının büyük payı alanlardan birisi de bilgi işlem ürünleri (yazılım ve donanım) yine bu ülkeler olacak.

PROF. DR. MURAT YÜLEK
OSTİM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ